

15. Про державну службу Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

16. Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу». Ред. кол.: К.О. Ващенко, І.Б. Коліушко, В.П. Тимошук, В.А. Дерезь (відп. ред.). Київ: ФОП Москаленко О.М., 2017. 796 с.

УДК 342.95

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

CONCEPT AND NATURE OF SUBJECTS OF PREVENTION AND COUNTERACTION OF THIRD PARTY ACTIVITIES IN UKRAINE: ADMINISTRATIVE AND LEGAL ASPECTS

Маліков В.В.,

кандидат юридичних наук, здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

В статті на підставі дослідження теоретичних здобутків надано визначення суб'єкта запобігання та протидії терористичній діяльності, та виокремлено основні ознаки. Аналіз норм чинного законодавства дозволив сформулювати систему суб'єктів запобігання та протидії терористичній діяльності: 1) загальні суб'єкти; 2) спеціально створенні суб'єкти для протидії терористичній діяльності; 3) додаткові суб'єкти, які мають повноваження щодо запобігання терористичній діяльності; 4) суб'єкти, які не мають відповідних повноважень, але в зв'язку з необхідністю залучаються до такої діяльності.

Ключові слова: боротьба з тероризмом, запобігання та протидії терористичній діяльності, суб'єкт, класифікація.

В статье на основании исследования теоретических достижений дано определение субъекта предотвращения и противодействия террористической деятельности, и выделены основные признаки. Анализ норм действующего законодательства позволил сформулировать систему субъектов предупреждения и противодействия террористической деятельности: 1) общие субъекты; 2) специально созданные субъекты для противодействия террористической деятельности; 3) дополнительные субъекты, имеющие полномочия по предотвращению террористической деятельности; 4) субъекты, которые не имеют соответствующих полномочий, но в связи с необходимостью привлекаются к такой деятельности.

Ключевые слова: борьба с терроризмом, предотвращение и противодействие террористической деятельности, субъект, классификация.

In the article, on the basis of the study of theoretical achievements, the definition of the subject of prevention and counteraction to terrorist activity was given, and the main features were singled out. Analysis of the norms of the current legislation allowed formulating the system of subjects of prevention and counteraction to terrorist activity: 1) general subjects; 2) specially created entities for counteracting terrorist activity; 3) additional entities that have the authority to prevent terrorist activity; 4) entities that do not have the appropriate authority, but are required to be involved in such activities.

Key words: fight against terrorism, prevention and counteraction to terrorist activity, subject, classification.

Постановка проблеми. Проблема миру і безпеки на сьогодні стоїть перед мировою спільнотою як ніколи. Загроза тероризму вийшла із площини, поодиноких випадків і стала одним із «дієвих інструментів» в негативному значенні досягнення злочинних, економічних, а іноді і політичних цілей. Як наголошував ще у 2004 році М.В. Семікін, що злочини, пов'язані із терористичною діяльністю набули надзвичайного поширення у світі, характеризуються високим рівнем суспільної небезпеки, типовістю об'єктивно-суб'єктивних ознак. І хоча в Україні «терористичного буму» поки немає, але існує реальна загроза тероризму, оскільки є чинники для виникнення терористичних проявів, які обумовлені економічними та соціальними негараздами у суспільстві. Як наголошував дослідник, геополітичний стан України також сприяє тому, що члени

іноземних та міжнародних терористичних організацій намагаються використовувати її територію для забезпечення власної діяльності [1, с. 4-5]. Прошло майже 14 років, а ситуація не змінилась на краще, а навпаки, подалі загострюється і Українська держава відчуває на собі негативні наслідки від такої діяльності. Тому питання визначення кола суб'єктів, які повинні формувати та реалізовувати державну політику щодо запобігання та протидії терористичній діяльності на сьогодні виходить на перший план, оскільки від діяльності останніх залежить безпека кожного громадянина і держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто звернути увагу, що дослідження проблематики боротьби з тероризмом є предметом наукових досліджень таких вчених, як О.М. Бандурка, С.А. Буткевич, А.І. Берлач, О.І. Безпалова, І.Ю. Гармашов,

Ю.М. Гуленко, М.Г. Гуцало, І.П. Голосніченко, В.М. Горшенев, В. О. Верхогляд, О.В. Джафарова, Р.А. Калюжний, О.В. Кузьменко, С.О. Кузьніченко, В.П. Ліпкан, В. Я. Настюк, О.В. Негодченко, В.І. Олєфір, В.Ф. Опришко, А.О. Селіванов, С.П. Пономарьов, Г.П. Пожидасєв, В.В. Сокурєнко, В.А. Трофімцов, М.М. Тищенко, С.О. Шатрава та інші. Серед вчених, які займалися цією проблематикою з позиції кримінального права та кримінології доцільно назвати наступних: В.Ф. Антипенко, Л.В. Багрій-Шахматов, В.П. Ємельянов, В.Н. Кубальский, О.М. Литвинов, С.М. Моханчук, М.В. Семикін та інші. Наукові праці цих вчених, безумовно, мають важливу науково-практичну цінність, а рекомендації та висновки, викладені в них, стануть для нас під час наукового пошуку добром доробком. Проте у зазначеній сфері залишається ще багато дискусійних питань. Зокрема, не достатньо уваги приділено колу суб'єктів формування та реалізації державної політики щодо запобігання та протидії терористичній діяльності, що і визначає актуальність статті.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до безпосереднього визначення кола суб'єктів запобігання та протидії терористичній діяльності, звернемося до категорій більш загального порядку, таких як: «суб'єкт права», «суб'єкт правовідносин», «суб'єкт запобігання та протидії терористичній діяльності». Якщо говорити в цілому про категорію «суб'єкт», то остання характеризується автономністю, індивідуалізацією, самостійністю, наявністю певної розумової складової, яка спонукає останнього до певних дій тощо. При цьому коли мова йде про «суб'єкта права», то до вищенаведених ознак можна додати ще наявність певного кола суб'єктивних прав і обов'язків. Цікавим є визначення «суб'єкта права», яке запропоновано О.Ф. Скакун. Так, дослідниця під останнім розуміє осіб, які наділені правосуб'єктністю, а під суб'єктам правовідносин – індивідуальних або колективних суб'єктів права, що використовують свою правосуб'єктність у конкретних правовідносинах, виступаючи реалізаторами суб'єктивних юридичних прав і обов'язків, повноважень і юридичної відповідальності [2, с. 354-355]. Аналізуючи вищенаведене визначення звернемо увагу, що акцент робиться тільки на одній ознаці цього правового явища, як суб'єктивні юридичні права і обов'язки. В свою чергу Л.О. Самілик, поняття «суб'єкта права» визначає як спеціально-юридичну категорію, що має місце лише в правовому полі, включає в себе різний зміст, має специфічні галузеві особливості. Сучасне право визнає своїми суб'єктами людей і їх спільність, що носять сукупність прав і обов'язків, а також можливість для їх реалізації [3, с. 90]. Наведемо позицію Г.В. Мальцева, який зазначає, що людина не стає суб'єктом права сама по собі, вона визнається такою законами держави. Зовні перетворення людини на суб'єкта права відбувається у формі визнання за нею певних юридичних властивостей, які слугують необхідною умовою його участі в правових відносинах [4, с. 33-34]. На думку О.І. Харитонової з позиції

позитивного права суб'єктами права виступають фізичні особи, юридичні особи, держава, територіальні громади та інші соціально-публічні утворення, котрі можуть бути носіями юридичних прав та обов'язків, тобто брати участь у правовідносинах. Суб'єкт об'єктивного права має потенційну здатність вступати у правовідносини, для чого він наділяється юридичними нормами відповідною здатністю, котру, зазвичай, іменують «правоздатністю», а іноді – за допомогою більш широкої категорії – «правосуб'єктність». Таким чином, суб'єктами права можуть бути особи чи організації, за якими законом визнана особлива юридична властивість правосуб'єктності, котра дає їм можливість брати участь у правових відносинах [5, с. 330]. Підсумовуючи, наголосимо, що «суб'єкту права» притаманні такі властивості: 1) індивідуальність; 2) визначена законами правосуб'єктність; 3) самостійність визначена (або обмежена) правом; 3) активна, розумова діяльність, яка спонукає до певних дій тощо. Трансформуючи вищенаведене на предмет нашого дослідження, в загальних рисах, суб'єктом правовідносин щодо запобігання та протидії терористичній діяльності є – певне відносно самостійне утворення, яке наділено певними правами і обов'язками у зазначеній сфері, що дає їй можливість виконувати активні дії для досягнення поставлених результатів.

Звернемося до теоретичних напрацювань, які існують на шпальтах наукових видань та в мережі Інтернет, щодо розуміння категорії «суб'єкт запобігання та протидії терористичній діяльності». Відразу наголосимо саме на необхідності використання термінології не «боротьба», а «запобігання та протидія». Для цього наведемо позицію С.О. Шатрави, який у своєму монографічному дослідженні «Теорія і практика запобігання корупції в органах Національної поліції України: адміністративно-правове дослідження», доводить різницю між цими категоріями [6, с. 21-23]. Тому ми, цілком підтримуємо позицію дослідника щодо саме такого визначення напрямків державної політики щодо запобігання та протидії терористичній діяльності.

Наведемо позицію О.А. Федотова, який дає визначення суб'єктів протидії тероризму в Україні, як учасників правовідносин у сфері протидії тероризму, які наділені визначеним законодавством обсягом прав та обов'язків із запобігання, виявлення, припинення та мінімізації наслідків терористичної діяльності [7, с. 23; 8, с. 171]. В цілому погоджуючись з наведеним визначенням, вважаємо не доцільним об'єднання в категорії «протидія» таких самостійних дій, як запобігання та мінімізації наслідків терористичної діяльності. На думку Ю.Б. Данильченко, в широкому розумінні суб'єктами протидії тероризму можна визнати сукупність міжнародних та національних органів, а також громадських організацій та окремих громадян, що здійснюють діяльність із запобігання, виявлення, припинення та мінімізації наслідків терористичної діяльності та сприяння досягненню соціального компромісу [9, с. 217]. Зазначене визначення є цікавим, виокрем-

лює два рівні протидії тероризму: міжнародний і національний, але при цьому не визначається мета такої діяльності. Також, нащо треба звернути увагу, що не зрозуміло чому дослідник окремо виділяє громадські організації та громадян, при цьому залишаючи поза увагою публічні інституції, які формують та реалізують державну політику щодо запобігання та протидії тероризму.

Тому при формулюванні остаточного визначення «суб'єкта запобігання та протидії терористичній діяльності» нами буде взятий підхід викладений у монографії О.В. Джафарової [10, с. 69-70].

Отже, суб'єктами запобігання та протидії терористичній діяльності є законодавчо-визначена система відокремлених органів державної, насамперед, виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного та приватного права і самоврядних організацій, наділених власними або делегованими повноваженнями щодо запобігання та протидії загрозам національній безпеці, які полягають у суспільно-небезпечній діяльності, що спрямована на свідоме, цілеспрямоване застосування насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей.

На підставі вищевизначеного та враховуючи норми чинного законодавства основними ознаками таких суб'єктів є: 1) суб'єктом запобігання та протидії терористичній діяльності може бути як приватна особа, так і спеціально створений для цього суб'єкт; 2) системність, яка полягає в тому, що останні об'єднанні метою – забезпечення національної безпеки, та такою загрозою останньої, як «тероризм»; 3) наділення публічних інституцій відповідним правовим інструментарієм, необхідним для запобігання та протидії тероризму; 4) взаємозалежність, взаємодія і координація всіх суб'єктів для досягнення мети запобігання та протидії терористичній діяльності; 5) створення для виконання функцій держави щодо забезпечення національної безпеки; 6) чітка правова регламентація їх діяльності із визначення відповідної компетенції кожного окремого суб'єкта щодо запобігання та протидії терористичній діяльності.

На підставі аналізу чинного законодавства спробуємо сформулювати систему суб'єктів запобігання та протидії терористичній діяльності. Так, класифікація суб'єктів запобігання та протидії терористичній діяльності в Україні може бути представлена в такому вигляді: 1) загальні суб'єкти; 2) спеціально створенні суб'єкти для протидії терористичній діяльності; 3) додаткові суб'єкти, які мають повноваження щодо запобігання терористичній діяльності; 4) суб'єкти, які не мають відповідних повноважень, але в зв'язку з необхідністю залучаються до такої діяльності.

Так до загальних суб'єктів запобігання терористичній діяльності доцільно віднести: 1) Верховну Раду України; 2) Президента України (РНБО); 3) Кабінет Міністрів України, який здійснює органі-

зацію запобігання та протидії терористичній діяльності шляхом забезпечення її необхідними силами, засобами і ресурсами у межах його компетенції.

До спеціально створених суб'єктів протидії терористичній діяльності відносяться наступні:

1) Служба безпеки України, яка є головним органом у загальнодержавній системі протидії терористичній діяльності. Так, до повноважень останньої належать:

- проведення оперативно-розшукових та контррозвідувальних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення та припинення терористичної діяльності, у тому числі міжнародної;

- збирання інформації про діяльність іноземних та міжнародних терористичних організацій;

- проведення у межах визначених чинним законодавством повноважень виключно з метою отримання упереджувальної інформації у разі загрози вчинення терористичного акту або при проведенні антитерористичної операції оперативно-технічні пошукові заходи у системах і каналах телекомунікацій, які можуть використовуватися терористами;

- забезпечення через Антитерористичний центр при Службі безпеки України організацію і проведення антитерористичних заходів, координацію діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом відповідно до визначеної законодавством України компетенції;

- здійснення досудового розслідування злочинів, пов'язаних з терористичною діяльністю;

- ініціювання питання накладення на невизначений строк арешту на активи, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них за зверненням особи, яка може документально підтвердити потреби в покритті основних та надзвичайних витрат; забезпечує у взаємодії з розвідувальними органами України безпеку від терористичних посягань установ України за межами її території, їх співробітників та членів їхніх сімей [11];

2) Міністерство внутрішніх справ України;

3) Національна поліція України;

4) Міністерство оборони України;

5) центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту;

6) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону;

7) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань;

8) Управління державної охорони України;

9) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи.

До додаткових суб'єктів, які мають повноваження щодо запобігання та профілактики терористичній діяльності належать: 1) центральний орган

виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму; 2) служба зовнішньої розвідки України; 3) Міністерство закордонних справ України; 4) Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України; 5) центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я; 6) центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику в електроенергетичному, вугільно-промисловому та нафтогазовому комплексах; 7) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління об'єктами державної власності; 8) центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сферах транспорту; 9) центральні органи виконавчої влади, що забезпечують форму-

вання та реалізують державну фінансову політику; 10) центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища; 11) центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну аграрну політику.

До останньої четвертої групи належать *суб'єкти, які не мають відповідних повноважень, але в зв'язку з необхідністю залучаються до такої діяльності*. Так, до останніх належать: 1) центральні та місцеві органи виконавчої влади, які не мають повноважень щодо запобігання та протидії терористичній діяльності але в силу обставин, які склалися та наявних у них ресурсів можуть бути залучені; 2) органи місцевого самоврядування; 3) підприємства, установи, організації незалежно від підпорядкованості і форми власності, їх посадові особи; 4) пересічні громадяни за їх згодою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Семикін М.В. Кримінальна відповідальність за створення терористичної групи чи терористичної організації: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Х., 2004. 183 с.
2. Скакун О.Ф. Теория государства и права : учеб. Х.: Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. 704 с.
3. Самілик Л.О., Курбунт Л.П. Співвідношення понять «суб'єкт права», «особа», «суб'єкти правовідносин», «учасник відносин». *Право і суспільство*. 2016. № 1. С. 89-93 URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2016/1_2016/part_1/17.pdf.
4. Мальцев Г.В. Социалистическое право и свобода личности теоретические вопросы. М.: Юрид. лит-ра, 1968. 454 с.
5. Харитонов О.І. Суб'єкти та об'єкти правовідносин інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 59. С. 329-335. URL: <http://www.apdp.in.ua/v59/44.pdf>.
6. Шатрава С.О. Теорія і практика запобігання корупції в органах Національної поліції України : адміністративно-правове дослідження : моногр. Х.: Діса плюс, 2016. 455 с.
7. Федотов О.А. Поняття суб'єктів протидії тероризму в Україні. *Криміналістичний вісник*. № 1 (23). 2015. С. 19-23. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1864/1/%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%20%D0%9E.%20%D0%90.pdf>.
8. Трофімцов В.А. До проблеми визначення поняття «системи суб'єктів протидії тероризму». *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск 6. Том 4. С. 167-171.
9. Данильченко Ю.Б. Суб'єкти протидії тероризму в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». 2017. Вип. 2. Т. 7. С. 217-222. URL: http://www.lj.kherson.ua/2017/pravo02/part_4/51.pdf.
10. Джафарова О.В. Дозвільна діяльність органів публічної адміністрації в Україні : питання теорії та практики : моногр. Х. : Діса плюс, 2015. 688 с.
11. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>.

УДК 351.74

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЕРВІСНИХ ЦЕНТРІВ МВС УКРАЇНИ

LEGAL REGULATION OF THE ACTIVITIES OF SERVICE CENTERS OF THE MIA OF UKRAINE

Мозговий О.О.,

науковий співробітник

Науково-дослідного інституту публічного права

В статті на підставі аналізу позицій вчених-адміністративістів надано власне розуміння категорії «правове регулювання діяльності сервісних центрів МВС України» та виокремлено основні ознаки. Сформульовано комплексне уявлення про коло нормативно-правових актів, які регламентують діяльність сервісних центрів МВС України.

Ключові слова: публічно-сервісна діяльність, правове регулювання, нормативне забезпечення, сервісні центри МВС, публічні послуги.

В статье на основании анализа позиций учёных-административистов предоставлено собственное понимание категории «правовое регулирование деятельности сервисных центров МВД Украины» и выделены основные признаки. Сформулировано комплексное представление о круге нормативно-правовых актов, регламентирующих деятельность сервисных центров МВД Украины.

Ключевые слова: публично-сервисная деятельность, правовое регулирование, нормативное обеспечение, сервисные центры МВД, публичные услуги.